HUIB D. MINDERHOUD

"Ik vind, dat het behouden moet blijven!".....

'Hollandse' leraren op de bres voor het Drents

De hoofdvestiging van de Regionale Scholengemeenschap 'De Nieuwe Veste" te Coevorden is ondergebracht in het gebouw van de uit 1909 daterende Rijks H.B.S. in het Van Heutszpark. Een schitterende omgeving, een indrukwekkend gebouw, nog steeds de geest van de deftige hogere burgers ademend. Boven de hoofdingang prijkt in grote letters de naam Rijks Scholengemeenschap en de aandachtige beschouwer ziet daaronder nog vaag de aanduiding Rijks Kweekschool.

Beide namen zijn inmiddels achterhaald. De Rijkskweekschool werd in 1969 naar Emmen verplaatst en verleden jaar nam de gemeente Coevorden de scholengemeenschap over van het rijk. De juiste naam van het huidige onderwijsinstituut staat nu te lezen op een zakelijk aandoend bord naast de ingang. 'De Nieuwe Veste Regionale Scholengemeenschap voor IVBO, VBO, MAVO, HAVO, atheneum en gymnasium'; een hele verzameling, een groot deel van het Coevorder voortgezet onderwijs omvattend. Alleen de Christelijke scholen hielden zich bij de herhaalde fusies afzijdig; zij vormen nu een aparte gemeenschap.

Ron Ootjers (1958) en Johan Schipper (1950) zijn allebei leraar Nederlands en geven les aan de bovenbouw van de afdelingen HAVO en VWO. Ron komt uit Amsterdam en woont in Borger, Johan zag het levenslicht in Oud-Beyerland en heeft zich in Coevorden gevestigd. Ze zijn nogal verschillend. Ron is fors gebouwd, heeft zwart haar en draagt een sportshirt; Johan is aanzienlijk tengerder, blond en gehuld in een openstaand overhemd. Ron reageert spontaan en Johan is wat bedachtzamer. Maar ze zijn het zeer eens, als het over hun vakgebied gaat. De Nederlandse taal en het juiste gebruik ervan. Merkwaardig is echter, dat deze twee geboortige Hollanders niet alleen onze nationale landstaal te vuur en te zwaard verdedigen, maar ook onze streektaal. Het Drents dus! En Drenthe! Waarbij komt, dat Ron zich ook nog sterk aangetrokken voelt tot de regionale geschiedenis.

Zij hebben het bestaan het lezen van werk van Drentse schrijvers voor examenkandidaten verplicht te stellen. Ron beveelt daarbij 'Het bloed kruipt, waar het niet gaan kan' van Johanna Bergmans-Beins, waarvoor hij in 1992 zelf de herdruk verzorgde, bijzonder aan.

Vanwaar die gehechtheid aan Drenthe?

RON: "'t Is gewoon de mooiste provincie van Nederland. Het is er nog rustig en ik geniet enorm van de bossen."

JOHAN: "Laat ik het zo zeggen. Ik heb 't uitstekend naar mijn zin hier in Drenthe. Bij mij wordt de voorkeur bepaald door 't landelijke".

En de belangstelling voor regionale geschiedenis?

RON: "Die is gegroeid. 't Is vooral gekomen door mijn bestuurslid-maatschap van de Stichting Harm Tiesing in Borger en doordat ik in de redaktie kwam van het plaatselijke historische tijdschrift 'De Zwerfsteen'. Daarin publiceer ik regelmatig bijdragen. En het gemeentebestuur vroeg me mee te werken aan het boek Geschiedenis van Borger."

JOHAN: "Mijn belangstelling voor regionale geschiedenis is te verwaarlozen."

Vinden jullie, dat het Drents op z'n retour is?

RON: "Het Drents wordt onderschat door de Drenten zelf, ook al is het hun moedertaal. Je ziet het vaak bij onze leerlingen. Ze schamen zich om het te spreken op school. Ik heb ook het idee dat ze 't onderling vreemd van elkaar vinden het te gebruiken. Het is aan 't verdwijnen en ik vind, dat 't behouden moet blijven."

JOHAN: "'t Is de vraag of 't echt verdwijnt. Ik bespeur een in elkaar groeien van de dialekten. Vroeger herkende je aan iemands taal, het dorp waar hij woonde. Door de gemakkelijker verlopende kontakten worden de verschillen kleiner."

RON: "Toch bestaan er nog steeds duidelijke afwijkingen. Iemand van 't veen spreekt een heel ander Drents dan iemand van 't zand. Maar 't zit er inderdaad wel in, dat men elkaars woorden overneemt."

JOHAN: "Ja en er worden ook Nederlandse woorden verdrentst. Laatst hoorde ik een onvervalste Dalenaar over 'schaots'n' praten, terwijl hij 'scheuvels' bedoelde."

Hoe staat het met de schrijftaal?

RON: "Aan de schrijftaal wordt heel veel aandacht besteed. Maar als de spreektaal verdwijnt, zal ook de schrijftaal niet meer gebruikt worden. Dat is bij veel Drenten de angst."

JOHAN: "Ik weet het niet. In hoeverre lezen en lazen de Drenten Drents? Ze doen het allemaal partieel. Voor iedere Nederlander was en is de schrijftaal in de eerste plaats het Nederlands. In het Drents lezen is mooi meegenomen."

Vind je, dat de schrijftaal meer aanslaat nu?

RON: "Ja. Met name de Stichting Het Drentse Boek doet baanbrekend werk. Ze laat steeds meer literatuur in de streektaal verschijnen. Daardoor leest men toch meer Drents."

Maar wordt het ook wel verkocht?

RON: "Ik denk van wel. Ik weet, dat er in Borger nogal wat mensen zijn, die Drents lezen."

Hoe kwam je erbij Drentse auteurs verplicht te stellen?

RON: "Dat ging eigenlijk vanzelf. Ik opperde om ook eens streekliteratuur te vermelden in de lijst en ging er van uit, dat de anderen dat toch niet zouden willen. Johan, die de lijst opneemt in een speciaal door hem samengesteld boekje, vond het wel een aardig idee en vermeldde een aantal Drentse schrijvers. Voor mij was dat een komplete verrassing."

JOHAN: "Die lijst was een voorstel en als ik geen bezwaren zou horen, zou het doorgaan."

RON: "'t Ging dus door, want ook Marianne Stegeman, onze derde leraar Nederlands in de bovenbouw, had geen bezwaren."

Johan Schipper en Ron Ootjers: Drentse auteurs verplicht voor eindexamen.
(Foto: Gerrit Boer.)

▲ *Hoofdvestiging De Nieuwe Veste in Coevorden.*
(Foto: Gerrit Boer.)

Maar waarom verplicht?

RON: "Als je konstateert, dat het Drents op z'n retour is en dat er toch veel in de streektaal geschreven wordt, moet je het Drents aan de orde stellen."

JOHAN: "We vinden tenslotte ook, dat VWO'ers Multatuli moeten lezen."

RON: "Beide genres horen tot onze cultuur."

Hoe waren de reakties van de leerlingen?

RON: "Er waren geen negatieve reakties."

JOHAN: "Enkelen zeiden het een goede zaak te vinden. 't Zijn vooral de HAVO leerlingen, die zich het positiefst uitdrukken. VWO'ers zijn veel meer afstandelijk ten opzichte van het Drents. Vooral zij 'will'n het niet waor hebb'n', dat in hun omgeving Drents gesproken wordt."

RON: "En als je er dan niets aan doet, wat gebeurt er dan met het Drents? Precies, dan verdwijnt het!"

Welke schrijvers noemen jullie?

Ik krijg de Leeswijzer, een handleiding bij het lezen van de boekenlijst 5 HAVO en 6 VWO van J. Schipper, toegeschoven en vind onder streekliteratuur de volgende schrijvers: Herman van der A, J.H. Bergmans-Beins, Jannie Boerema, H. van Dijk, Hans Heyting, Johan Hidding, L. Jonker, Klaas Kleine, Marga Kool, Gerard Nijenhuis, Jans Polling, Roel Reijntjes, L.A. Roessingh, Cornelis van der Schalk, Van der Scheer (Boom en Lesturgeon), Gré Seidell, Rieks Siebering, Harm Tiesing, J.J. Uilenberg, Bart Veenstra, Jan Veenstra, Aart van de Werfhorst en natuurlijk vele anderen.

Waarom deze schrijvers?

RON : "Ik heb geen voorkeur."

JOHAN: "We vatten 't ruim op. Daarom ook anderen. De auteurs moeten wel streekliteratuur schrijven, betrekking hebbend op Drenthe of Overijssel."

RON: "Belangrijk is ook aan te geven wat de bedoeling van de auteurs is geweest. Harm Tiesing bijvoorbeeld had nooit de opzet literatuur te schrijven, maar hij wilde het leven van zijn tijd weergeven. Dat moet duidelijk vermeld worden."

JOHAN: "We willen een impuls geven aan de streektaal."

RON: "Precies en daarom moet je elk boek voorzien van een in-leiding. Zo wordt er vanzelf belangstelling gewekt."

Je hebt wel voorkeur, Ron! Je hebt er toch niet voor niets voor gezorgd, dat 'Het bloed kruipt, waar 't niet kan gaan' van Johanna Bergmans-Beins weer uitgegeven werd?

RON: "Dat was puur toeval. Ik las de eerste druk en vond het een heel aardig boek. Toen ontmoette ik de dochter van Bergmans-Beins en zij vertrouwde mij het hele archief van haar moeder toe. Om erover te schrijven."

Gaat ze dan ook voor je leven?

RON: "Ik ben meer geïnteresseerd in haar werk dan in de persoon. 't Is interessant om te zien hoe ze verschillende gebruiken en gewoonten vastlegt. Vandaar ook de heruitgave. Hoewel... als vrouw boeit ze me toch ook wel. Ze was haar tijd ver vooruit. Ze was het eerste vrouwelijke statenlid van Nederland en ze bekleedde veel belangrijke bestuursfunkties. Ze was een sterke persoonlijkheid."

Maar dit boek is niet Drentstalig.

RON: "Je moet het zien als een eerste kennismaking. De dialogen zijn trouwens wel in de streektaal."

JOHAN: "'t Is wel echt Drents, die sfeer. 't Is een Drentse streekroman."

RON: "Een regionale roman, zou ik willen zeggen. Waarmee ik Johan niet tegenspreek. Ik vind het veel sympathieker klinken. Ter onderscheiding van een streekroman uit de supermarkt."

Welke normen leggen jullie aan voor literatuur?

RON: "Ik ken geen norm!"
JOHAN: "Hooguit je eigen smaak is belangrijk."
RON: "Literatuur is kunst. Kunst is het scheppen van iets nieuws. In die zin kun je het werk van Harm Tiesing best literatuur noemen."

Wat lees je gemakkelijker in het Drents? Poëzie of proza?

RON: "Ik lees om te analyseren. Ik wil altijd achter de bedoeling van de auteur komen. Ook al door mijn bijdragen aan 't Waardeel en de driemaandelijkse bladen van het Nedersaksisch Instituut. Maar wat vind ik gemakkelijker? 't Ligt eraan. Hans Heyting en Gerard Nijenhuis lezen heel gemakkelijk weg. Harm Tiesing vind ik moeilijker."

Zou je het Drents als vak willen geven?

RON: "We hebben niet de bedoeling de leerlingen Drents te leren spreken. Dat zou een taak voor de basisschool moeten zijn."
JOHAN: "We willen ze wel leren onderscheiden. Wat is zuiver Nederlands en wat is zuiver Drents."

RON: "Wij leren ze, dat er Drentse teksten en geschriften zijn. Dat er Drentse literatuur bestaat.'
JOHAN: "We leren hen om zich heen te kijken en te luisteren. De leerlingen mogen zich best uiten in het Drents, maar we willen hen natuurlijk wel zuiver Nederlands leren spreken."

Wordt het Drents niet totaal onbelangrijk in een Verenigd Europa?

JOHAN: "Ik hoop, dat de leerlingen respekt krijgen voor het eigen Drents en daardoor ook voor 't eigen Nederlands. Vooral als tegenwicht voor het opdringende Engels."

Wat is er eigenlijk op tegen, dat ook 't Nederlands verdwijnt?

RON: "'t Is een taal, die niet mag verdwijnen!"
JOHAN: "'t Zou even erg zijn, als onze geschiedenis zou verdwijnen. Dat zou een miskenning van het eigene zijn."
RON: "'t Drents eigene moeten we bewaren. Ik ben heel blij, dat het boek over de geschiedenis van Borger uitgekomen is. Bij de presentatie heb ik tegen de bestuurders gezegd: 'Denk eens na, als je 't gelezen hebt. Wat breek je af, dat nooit meer terug zal komen. Er gaat toch al zoveel verloren.' Nee, het Drentseigene, het Drents moet blijven."

Waarvan akte!
Coevorden, woensdag 5 juli 1995 ❑

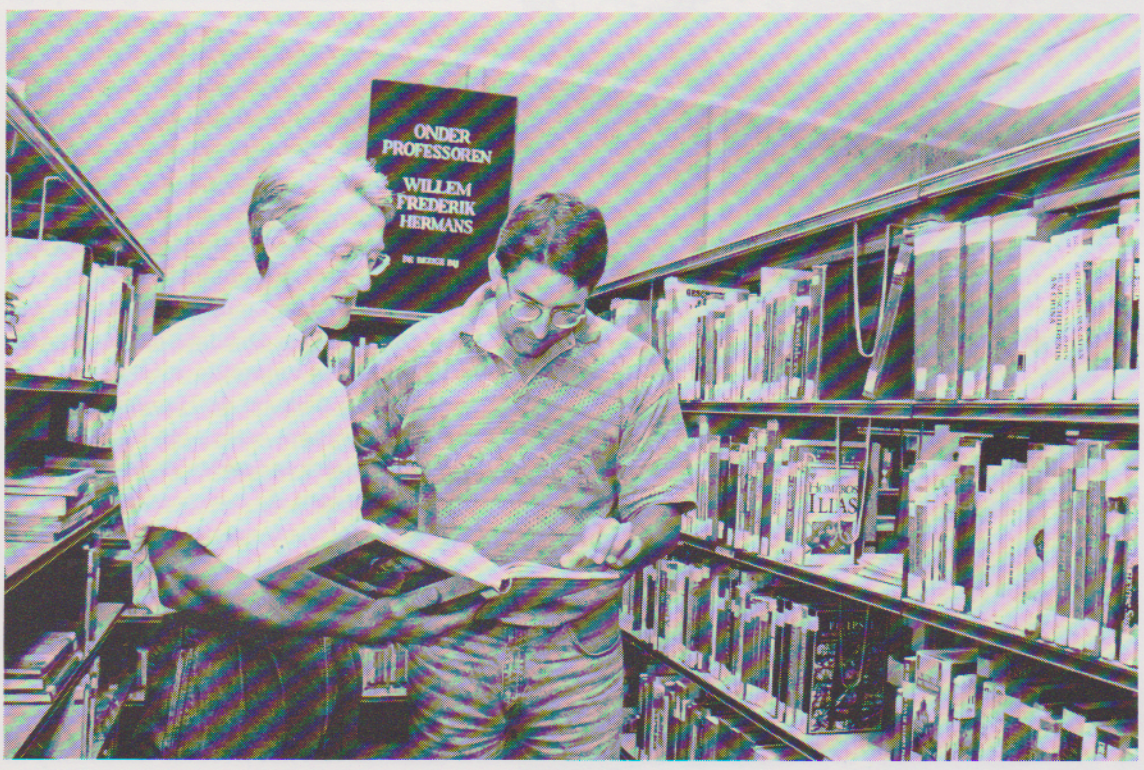

◄ *"Drentse literatuur en Multatuli, beide grenzen horen bij onze cultuur. Links Jan Schipper, rechts Ron Ootjers.*
(Foto: Gerrit Boer.)